

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K právu odepřít svědeckou výpověď z důvodu nebezpečí vlastního trestního stíhání

Dle ust. § 100 odst. 2 trestního řádu platí, že svědek je oprávněn odepřít svědeckou výpověď, jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní. Právu svědka odepřít svoji výpověď v případě, kdy by si touto výpovědí mohl způsobil trestní stíhání se v nedávném nálezu zabýval též Ústavní soud ČR.

Úvodem svého článku považuje autor za nezbytné se alespoň v minimální míře zabývat výkladem ust. § 100 trestního řádu. Uvedené ustanovení je zákonným provedením čl. 37 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Tento článek Listiny normuje, že každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. V případě obviněné osoby pak lze odkázat též na čl. 40 odst. 4 Listiny. Z ústavního hlediska je obsah tohoto ustanovení provedením zásady *nemo tenetur se ipsum accusar*, tedy zákazu vlastního sebeobviňování. Jak už z názvu daného zákonného institutu vyplývá. Jedná se o zcela subjektivní právo svědka, aby zhodnotil, zda svého právo odmítnout vypovídat využije či nikoliv. Pokud svědek využije svého práva odmítnout podat svědeckou výpověď dle ust. § 100 trestního řádu, je pak na orgánech veřejné moci, aby důvodnost odepření byla zkoumána a v případě, že důvodnost nebyla dána, pak aby byly z této skutečnosti vyvozeny zákonem předvídané následky.

Dle komentářové literatury lze pojem „způsobení nebezpečí trestního stíhání“ vykládat tak, že se nevztahuje jen na situace, kdy by svědek způsobil přímo zahájení trestního stíhání vůči sobě (či dalším vyjmenovaným osobám), ale i na situace, kdy by si svědek svojí výpovědí v trestním řízení toliko přitížil nebo přispěl ke svému usvědčení. Svědek však nemá právo odmítnout výpověď v případech, kdy by jednání, ke kterému svědek vypovídá, mohlo být posouzeno jen jako přestupek. Pro úplnost je vhodné poznamenat, že o oprávněnosti odepření výpovědi svědka v konečné fázi rozhoduje vždy vyslyšající orgán. V případě, že vyslyšající orgán důvody k oprávněnému odepření výpovědi neuzná a svědek dále odmítne vypovídat, pak proti svědkovi mohou být použity prostředky dle ust. § 66 trestního řádu. Komentářová literatura též podotýká, že v případě opakovaného bezdůvodného odepření výpovědi může být i podle dalších okolností takové jednání považováno za urážlivé vůči soudu. Takové jednání by mohlo naplnit skutkovou podstatu trestného činu pohrdání soudem. V opačném případě, kdy svědek byl k výpovědi nucen, ačkoliv mu náleželo právo ji odepřít, je taková výpověď absolutně neúčinným důkazem (srov. PÚRY, František. § 100 [Právo odepřít výpověď]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1472.).

Za iniciační nález Ústavního soudu ČR v případech odepření výpovědi svědka při nebezpečí vlastního trestního stíhání lze označit nález ze dne 4. 12. 1997, sp. zn. III. ÚS 149/97. Z uvedeného nálezu zřetelně vyplývá, že důvody pro odepření výpovědi ze strany svědka jsou variabilní a v praxi se budou zásadně lišit, proto není možné, aby zákon poskytoval taxativní výčet možností, ze kterých může svědek odmítnout vypovídat. Avšak platí, že při vyžadování vysvětlení, z jakých důvodů svědkovi svědčí právo nevypovídat, musí platit, že od svědka nesmí být v souvislosti s odůvodněním odmítnutí jeho výpovědi vyžadovány takové informace, na základě kterých by mohlo dojít k ohrožení (zkrácení) tohoto práva svědka. Současně v uvedeném nálezu Ústavní soud ČR konstatoval, že

zákonný důvod se nemusí týkat toliko trestní věci v jejíž souvislosti je svědek vyslýchán, ale může se vztahovat i k okolnostem policejnímu orgánu zcela neznámým. Ústavní soud ČR svůj nálezn uzavřel tím, že zákaz sebeobvinění je v každé věci nutné vyložit individuálně, a to s důrazem k tomuto právu, kterému musí být při kolizi s jiným právem dána přednost. Dle právního názoru autora uvedené lze vykládat tak, že pokud je policejní orgán na pochybách, zda je důvod k odmítnutí výpovědi ze strany svědka dán, pak je třeba mít za to, že takový důvod dán je. Uvedené též implikuje, že policejní orgán by měl přikročit k uložení pořádkové pokuty toliko za situace, kdy ze strany svědka dochází k bezdůvodnému odmítnutí podání svědecké výpovědi. Tato bezdůvodnost může spočívat například v tom, že svědek odmítnutí podání své výpovědi buď vůbec nezdůvodní, nebo sice zdůvodní, ale skutečnostmi, které nelze považovat za způsobilé mu jakkoliv uškodit.

Skutkový vývoj v nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 20. 4 .2021, sp. zn. III. ÚS 1679/20 případu, byl následující. Stěžovatelka podala policejnímu orgánu vysvětlení ve věci manželů H., kterým bylo sděleno obviněný pro přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy dle ust. § 283 odst. 1 trestního zákoníku, kdy se mělo jednat o distribuci pervitinu drogově závislým osobám (vč. stěžovatelky). Během podání vysvětlení stěžovatelka uvedla, že od manželů H. nakupovala pervitin, a to 2x až 3x týdně po dobu půl roku. Následně policejní orgán zahájil vůči stěžovatelce trestní stíhání, jenž bylo totožně vedeno pro přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy dle ust. § 283 odst. 1 trestního zákoníku. Uvedeného jednání se stěžovatelka měla dopustit tím, že pervitin nakoupený od manželů H. dále distribuovala drogově závislým osobám.

Následně policejní orgán v trestní věci manželů H. předvolal stěžovatelku k podání svědecké výpovědi. Stěžovatelka v rámci výslechu uvedla, že manželé H. zná, a že s nimi není v příbuzenském poměru. Na otázku policejního orgánu, zda od manželů H. nakupovala pervitin, odmítla odpovědět, neboť by si tak dle svého vlastního přesvědčení mohla „přitížit“ ve své vlastní trestní věci. Na uvedenou otázku reagoval policejní orgán tak, že není dotazována na skutečnost, jak se získaným pervitinem od manželů H. naložila, ale toliko k tomu, zda jej od nich získala. Na uvedenou reagovala stěžovatelka tak, že pokud je proti ní vedeno trestní stíhání za údajnou distribuci pervitinu, pak musela předmětný pervitin někde získávat. Pokud by tak vypovídala ke skutečnosti, kde získávala pervitin, pak by si logicky přitěžovala v trestním řízení vedeném proti ní z důvodu distribuce této drogy.

V reakci na uvedenou svědeckou výpověď uložil policejní orgán stěžovatelce pořádkovou pokutu dle ust. § 66 odst. 1 trestního řádu ve výši 10.000,- Kč. Uložení uvedené pořádkové pokuty policejní orgán odůvodnil tím, že stěžovatelce nespovědčilo právo odepřít svědeckou výpověď dle ust. § 100 trestního řádu, a to zejména z následujících důvodů. Policejní orgán znovu použil argumentaci ohledně možnosti svědkyně vypovědět toliko k získání drogy, nikoliv ke způsobu, jak s ním dále naložila. Současně policejní orgán argumentoval tak, že si stěžovatelka nemohla svojí výpovědí způsobit trestní stíhání, když už je v jiné věci trestně stíhána. Závěrem policejní orgán uvedl, že by tato její výpověď nemohla být použita v jejím vlastním trestním řízení. Proti uvedenému usnesení podala stěžovatelka stížnost, která byla okresním soudem shledána jako nedůvodná. Následně se stěžovatelka obrátila na Ústavní soud ČR.

Svoji ústavní stížnost stěžovatelka odůvodnila tak, že v případě, kdy je jí kladeno za vinu, že měla drogu získanou od manželů H. dále distribuovat, pak dle jejího soudu není po ní možné spravedlivě požadovat, aby se v jiném trestním řízení de facto přiznala k nákupu drogy, kterou měla dále distribuovat.

Po provedeném řízení Ústavní soud ČR přisvědčil tvrzení stěžovatelky, když konstatoval, že stěžovatelka byla oprávněna dle ust. § 100 odst. 2 trestního řádu oprávněna odmítnout vypovídat o tom, co o trestní věci manželů H. ví. Uvedený soud vyvodil ze vzájemné souvislosti obou věcí. Kdy

z odůvodnění odmítnutí výpovědi ze strany stěžovatelky a současně jejího konstatování, že manželé H. zná, je patrné, že nešlo o zcela zjevně bezdůvodné odeřpení výpovědi. Ústavní soud zdůraznil, že v případě, kdy stěžovatelka subjektivně pocítovala, že by jí podání svědecké výpovědi v trestní věci manželů H. mohlo uškodit, a to tím, že by potvrdila, že od nich nabyla drogu, kterou mohla dále distribuovat a současně je z uvedeného vysvětlení zřejmé, že nešlo o bezdůvodné odmítnutí povinnosti vypovídat, pak je dle Ústavního soudu ČR zřejmé, že uvedené představuje dostatečný důvod pro naplnění práva stěžovatelky k odmítnutí práva nevypovídat dle ust. § 100 trestního řádu.

Pokud policejní orgán argumentoval tak, že stěžovatelka si svojí výpovědí trestní stíhání přivodit nemohla, jelikož už ve své věci pro drogovou trestnou činnost stíhána je, pak tuto argumentaci Ústavní soud důrazně odmítl. K uvedenému soud poznamenal, že tímto postupem by předně došlo k utvrzení trestního obvinění vzneseného vůči stěžovatelce, což je v přímém rozporu s čl. 37 odst. 1 Listiny. S argumentem policejního orgánu ohledně nepoužitelnosti svědecké výpovědi v jejím vlastním svědeckém řízení se soud vypořádal tak, že konstatoval, že pokud by přisvědčil této argumentaci, pak by došlo k vyprázdnění čl. 37 odst. 1 Listiny, neboť by pak de facto nebylo možné nikdy zahájit trestní řízení vůči osobě, která svědectví podala, na základě skutečností, která při tomto podání uvedla.

Ústavní soud ČR tak uzavřel s tím, že bylo porušeno právo stěžovatelky dle čl. 37 odst. 1 Listiny. Z analyzovaného judikátu pak dle přesvědčení autora vyplývá především to, že pokud svědek na základě svého subjektivního hodnocení věci uvede alespoň částečně relevantní skutečnosti, pro které mu svědčí právo odmítnout vypovídat dle ust. § 100 odst. 2 trestního řádu, pak je uvedené dostatečným důvodem pro přiznání mu tohoto práva. Toto pak vylučuje jakýkoliv postih svědka (zejm. dle ust. § 66 trestního řádu). Jak ostatně poznamenal sám Ústavní soud ČR v analyzovaném nálezu, tak zájem na zachování zákazu sebeobviňování dle čl. 37 odst. 1 Listiny je větší než zájem na dosažení cíle trestního řízení.

JUDr. Martin Slivoně,
advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s.r.o.](http://www.broz-sokol-novak.cz)

Sokolská třída 60
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946
Fax: +420 224 941 940
e-mail: advokati@akbsn.eu

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)